

Hoffmann

E.T.A.

Părerile despre viață ale motanului Murr

împreună cu fragmente din biografia
capelmaistrului Johannes Kreisler,
alcătuită din foi de maculatură răzlețe

Editate de E.T.A. Hoffmann (1820-1822)

Traducere din limba germană
și note de Valeria Sadoveanu

POLIROM
2020

E.T.A. Hoffmann, *Lebens-Ansichten des Katers Murr*

© 2020 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvîrșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezentă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Théophile Steinlen (1859-1923), Litografie cu pisică iarna

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A,
sc. 1, et. 1, sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

HOFFMANN, E.T.A.

Părerile despre viață ale motanului Murr / E.T.A. Hoffmann; trad. din lb. germană și note de Valeria Sadoveanu. – Iași: Polirom, 2020

ISBN: 978-973-46-8243-0

I. Sadoveanu, Valeria (trad.) (note)

821.112.2

Printed in ROMANIA

Cuprins

VOLUMUL ÎNTÎI

<i>Cuvînt-înainte din partea editorului</i>	7
<i>Prefața autorului.....</i>	11
<i>Cuvînt-înainte.....</i>	13

Partea întii

<i>Senzația existenței</i>	15
----------------------------------	----

Partea a doua

<i>Un tînăr capătă experiența vieții</i>	127
--	-----

VOLUMUL AL DOILEA

Partea a treia

<i>Lunile de ucenicie</i>	265
---------------------------------	-----

Partea a patra

<i>Consecințele binefăcătoare ale unei culturi superioare</i>	423
---	-----

<i>Post-scriptum al editorului.....</i>	513
---	-----

Kreisler, care în timpul lecțiilor era răbdarea personificată, începu din nou aria pe care o studia printesa. Dar oricât se străduia Hedwiga și oricât încerca Kreisler să-o ajute, printesa pierdea tactul și tonul, făcând greseli peste greseli, pînă cînd, roșind ca para focului, sări de pe scaun și fugi la fereastră, ca și cum ar fi vrut să privească parcul. Kreisler avu impresia că printesa plînge și prima lui lecție, la fel ca întreaga scenă, i se păru destul de penibilă. Nu-i rămînea decît să încerce, tot prin muzică, să alunge acel duh antimuzical și vrăjmaș care părea că o tulburase pe printesă. De aceea, execută la pian tot felul de melodii, făcând variații pe tema celor mai cunoscute arii, în atîtea forme contrapunctice și cu atîtea înflorituri melismatice, că pînă la urmă se minună singur cît de încîntător știe să cînte la pian, uitînd și de printesă, și de toanele ei.

— Ce frumos arată Stînca Uliilor în lumina asfințitului, rosti Hedwiga fără a întoarce capul.

Kreisler tocmai era preocupat de o disonanță pe care, firește, trebuia să-o rezolve; n-avea cînd să admire, împreună cu printesa, Stînca Uliilor și apusul de soare.

— Crezi că mai există undeva pe lumea asta un loc mai frumos decît Sieghartshof al nostru? întrebă printesa mai tare și mai apăsat.

După ce făcu să răsune un energetic acord final, Kreisler fu nevoit să se ducă la fereastră, lîngă Hedwiga, supunîndu-se politicos poruncii de a face conversație.

— Într-adevăr, printesă, zise el, parcul este minunat. Îmi place mai ales că toți arborii au frunzișul verde, ceea ce admir și ador la toți copacii, la toate tufișurile și la toate firele de iarba. În fiecare primăvară îi mulțumesc celui Atotputernic că frunzișul este iarăși verde, și nu

roșu, ceea ce nu pot suferi în tablouri și nu se întâlnește la peisagistii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărginește să-si pudreze doar puțin pașiile.

Kreisler se pregătea să-si urmeze vorba, dar, zărind în oglinda fixată lîngă fereastră chipul livid și răvășit al prințesei, amuți străbatut de un fior care-i îngheță inima.

Într-un tîrziu, prințesa rupse tacerea. Fără a întoarce capul și continuând să privească afară, spuse pe un ton mișcător, care trăda o profundă tristețe:

— Văd că soarta vrea să-ti apar întotdeauna ca urmărită de niște năluciri bizare, aş spune chiar tulburată, ca o proastă, dîndu-ți astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale mușcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata ești persoana la vederea căreia sînt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o febră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va ușura sufletul, făcînd totodată cu puțință să rabd a te vedea, ca și prezența dumitale. Atunci cînd te-am întîlnit întîia oară, în parc, ființa și toată purtarea dumitale m-au umplut de o groază de nedescris – nici eu nu știam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m-a copleșit deodată, cu toată spaima ei. Mai tîrziu, această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atît prințul, cât și prințesa îl prețuiau mult, căci avea un talent cu adevărat extraordinar. În galerie ai să găsești picturi minunate făcute de mâna lui, și în toate tablourile ai să vezi pe prințesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stîrnește admirația

roșu, ceea ce nu pot suferi în tablouri și nu se întâlneste la peisagistii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărginește să-si pudreze doar puțin pașiile.

Kreisler se pregătea să-si urmeze vorba, dar, zărind în oglinda fixată lîngă fereastră chipul livid și răvășit al prințesei, amuți străbatut de un fior care-i îngheță inima.

Într-un tîrziu, prințesa rupse tacerea. Fără a întoarce capul și continuînd să privească afară, spuse pe un ton mișcător, care trăda o profundă tristețe:

— Văd că soarta vrea să-ți apar întotdeauna ca urmărită de niște năluciri bizare, aş spune chiar tulburată, ca o proastă, dîndu-ți astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale mușcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata ești persoana la vederea căreia sînt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o febră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va ușura sufletul, făcînd totodată cu puțință să rabd a te vedea, ca și prezența dumitale. Atunci cînd te-am întîlnit întîia oară, în parc, ființa și toată purtarea dumitale m-au umplut de o groază de nedescris – nici eu nu știam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m-a copleșit deodată, cu toată spaima ei. Mai tîrziu, această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atît prințul, cât și prințesa îl prețuiau mult, căci avea un talent cu adevărat extraordinar. În galerie ai să găsești picturi minunate făcute de mâna lui, și în toate tablourile ai să vezi pe prințesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stîrnește admirația

„Ce-i cu tine? De ce ești atât de palid, de ce-ți ard ochii, de ce te încrunți la mine?... Mi-e frică! O, fii bun, cum ai fost mai înainte... mai desenează-mi niște poze colorate frumos...“ Leonhard a sărit deodată spre mine, izbucnind într-un hohot de rîs care semăna cu un nechezat, în timp ce un lanț cu care părea încins zângănea în urma lui. Lăsîndu-se pe genunchi în fața mea, mi-a spus cu glas răgușit: „Ho, ho... printesa mică!... Poze colorate, zici...? Da, abia acum pot să pictez bine... Am să-ți pictez un tablou și pe frumoasa ta mămică... Nu-i aşa că ai o mămică frumoasă? Numai roag-o să nu mă mai transforme iarăși... nu vreau să fiu acel om nenorocit care se numea Leonhard Ettlinger... Acela a murit de mult. Eu sănt uliul roș și pot să pictez după ce măñinc raze de culori... Da, pot să pictez dacă, în loc de vernis¹, am sînge fierbinte, dintr-o inimă vie... Îmi trebuie sîngele inimioarei tale, printesa!“. Cu aceste cuvinte, m-a tras la el și mi-a dezvelit gîtul. Mi s-a părut că văd lucind în mîna lui lama unui cuțitaș. La țipătul meu de groază, slujitorii au alergat și s-au năpustit asupra nebunului, care însă i-a trîntit la pămînt cu o putere de uriaș. În aceeași clipă, s-a auzit un zângănit și pași zgomotoși care urcau în grabă scările. Un bărbat înalt și voinic a năvălit în cameră, strigînd: „Isuse, mi-a scăpat! Isuse, ce nenorocire! Am să-ți arăt eu tie, diavole!“. Zărindu-l, nebunul a părut că-și pierde dintr-odată toate puterile și a căzut, urlînd. Servitorii l-au legat cu lanțurile aduse de omul acela și l-au scos afară, în timp ce Leonhard urla înfiorător, ca o fiară prinsă în capcană.

1. Solutie colorată a unor substanțe răsinoase sau bituminoase, care, aplicată pe anumite obiecte, formează un strat ornamental sau protector.

Îți poți închipui ce impresie distrugătoare a făcut această scenă groaznică asupra unui copil de patru ani. Au încercat să mă liniștească și să-mi explice ce înseamnă a fi nebun. Deși nu înțelegeam prea bine, totuși, am avut un fior de spaimă pe care-l simt și acum cînd văd un nebun sau cînd mă gîndesc numai la această stare groaznică, asemănătoare unui chin veșnic, fără clipă de răgaz. Dumneata, Kreisler, semeni cu nefericitul acela, de parcă i-ai fi frate. Îndeosebi privirea dumitale, adeseori atît de ciudată, îmi amintește foarte mult de Leonhard. Iată ce m-a tulburat cînd te-am văzut întâia oară și iată ce mă neliniștește, mă însăşimîntă și acum, cînd mă aflu în prezența dumitale.

Kreisler, adînc zguduit, stătea nemîscat, incapabil să scoată o vorbă. De multă vreme îl urmărea ideea fixă că nebunia îl pîndește, asemenea unei fiare ahtiate de pradă, care-l va sfîșia într-o zi. Aceeași groază, care o cutremurase pe printesa la vederea lui, o simțea acum față de sine; se lupta cu gîndul înfiorător că el însușii, într-un acces de nebunie, voise să omoare pe Hedwiga.

După cîteva clipe de tăcere, printesa își urmă povestirea:

— Bietul Leonhard era îndrăgostit în taină de mama mea. Această dragoste, prin ea însăși o nebunie, a izbucnit pînă la urmă în furie și demență.

— Așadar, rosti Kreisler blînd și moale, cum îi era obiceiul după ce se potolea în el o furtună, așadar, în pieptul lui Leonhard nu răsărise încă dragostea artistului...

— Ce vrei să spui cu asta, Kreisler? întrebă printesa, întorcîndu-se brusc.

Zîmbind blînd, Kreisler răspunse:

— Am auzit cîndva, într-o comedie foarte năostimă¹, pe un servitor hîtru adresîndu-se actorilor cu următoarele cuvinte: „Voi, oameni buni și muzicanți proști!“. Auzind aceste cuvinte, am și împărțit, ca la Judecata de Apoi, toți oamenii în două grupe diferite: cea dintîi, alcătuită din oameni buni care sănt artiști proști, sau mai bine zis, nu sănt artiști deloc, iar cea de-a doua alcătuită din adevărații artiști. Dar nu voiam să osîndesc pe nimeni la chinurile veșnice, ci, dimpotrivă, doream să fie toți fericiți, fiecare în felul lui. Oamenii buni se îndrăgostesc ușor de doi ochi frumoși, își întind brațele spre ființa aceea plăcută, pe chipul căreia strălucesc ochii de care vorbeam, o strîng pe iubită în cercuri tot mai înguste, ce se transformă pînă la urmă în verigheta pe care o pun în degetul iubitei ca *pars pro toto*². Dumneavaastră, prințesă, știți ceva latinește – aşadar, ca *pars pro toto*, ca o verigă a lanțului de care trag mereu, pînă ce închid simbolul amorului lor în temnița căsătoriei. Apoi încep să strige pe un ton cu totul exaltat: „O, Dumnezeule!“ sau „O, cerule!“, sau dacă s-au consacrat astronomiei: „O, stelelor!“ ori, dacă au o înclinație spre păgînism: „O, zei, e a mea, îmi aparține!“. Stîrnind această larmă, oamenii buni își închipuie că-i imită pe artiști. În van însă, căci, în ceea ce privește dragostea acestora din urmă, lucrurile stau cu totul altfel. Se întîmplă uneori ca o mînă nevăzută să smulgă vălul ce acoperea ochii numiților muzicieni și, deodată, ei să vadă chipul îngeresc care, asemenea unei dulci și necercetate taine,

1. Scriitorul romantic german Clemens Brentano (1778-1842) folosește expresia în comedia *Ponce de Leon* (1804).

2. Partea pentru întreg (lat.).